

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2120/2566

นางสาว ก. กับพวกโจทก์ บริษัท ท. กับพวกจำเลย

กฎหมายที่เกี่ยวข้อง พ.ร.บ.ส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 มาตรา 96, ป.วิ.พ. มาตรา 238, ป.วิ.พ. มาตรา 172, ป.วิ.พ. มาตรา 225, พ.ร.บ.สุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2550 มาตรา 3, พ.ร.บ.สุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2550 มาตรา 5, พ.ร.บ.การสาธารณสุข พ.ศ. 2535 มาตรา 25, ป.พ.พ. มาตรา 850, ป.วิ.พ. มาตรา 161, ป.วิ.พ. มาตรา 162

ย่อ / หลักกฎหมาย

การที่โจทก์ทั้งหนึ่งร้อยสิบแปดต้องสูญดมก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์และก๊าซไฮโดรเจนซัลไฟด์ซึ่งเป็น ก๊าซพิษที่แพร่กระจายมาจากโรงงานของจำเลยที่ 1 และสูญดมเขม่าผงคาร์บอนแบล็คจากโรงงาน ของจำเลยที่ 2 มาเป็นเวลานาน และต้องคอยทำความสะอาดบ้านเรือนและอุปกรณ์เครื่องใช้ ภายในบ้านของโจทก์ทั้งหนึ่งร้อยสิบแปดเนื่องจากมีเขม่าผงคาร์บอนแบล็คที่ฟุ้งกระจายจาก โรงงานของจำเลยที่ 2 มาเกาะนั้น ย่อมทำให้โจทก์ทั้งหนึ่งร้อยสิบแปดต้องทนทุกข์ทรมานจิตใจจาก การสูญดมก๊าซพิษและจากการฟุ้งกระจายของเขม่าผงคาร์บอนแบล็ค ซึ่งก็จะส่งผลกระทบต่อ การมีคุณภาพชีวิตที่ดีในสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสมของโจทก์ทั้งหนึ่งร้อยสิบแปด จึงถือได้ว่าโจทก์ทั้ง หนึ่งร้อยสิบแปดได้รับความเสียหายอย่างอื่นอันมิใช่ตัวเงินด้วย โดยเป็นความเสียหายอีกส่วนหนึ่ง แยกต่างหากจากความเสียหายที่คำนวณเป็นเงินได้ เมื่อเป็นความเสียหายอย่างหนึ่ง และ พ.ร.บ.ส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 มาตรา 96 วรรคหนึ่ง ไม่ได้ บัญญัติไว้โดยชัดแจ้งว่าความเสียหายที่เจ้าของหรือผู้ครอบครองแหล่งกำเนิดมลพิษจะต้องรับผิดชอบ ต่อผู้ที่ได้รับความเสียหายจากการรั่วไหลหรือแพร่กระจายของมลพิษมีเฉพาะความเสียหายที่เป็น ตัวเงินเท่านั้น เจ้าของหรือผู้ครอบครองแหล่งกำเนิดมลพิษ ย่อมต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่มี ี่มิใช่ ตัวเงินด้วย โจทก์ทั้งหนึ่งร้อยสิบแปดจึงมีสิทธิเรียกค่าสินไหมทดแทนเพื่อ ความเสียหายต่อ คุณภาพชีวิตซึ่งเป็นความเสียหายอย่างอื่นที่มิใช่ตัวเงินได้ โจทก์ทั้งหนึ่งร้อยสิบแปดฟ้องและแก้ไข คำฟ้องขอให้บังคับจำเลยทั้งสองร่วมกันใช้ค่าเสียหายให้โจทก์ทั้งหนึ่งร้อยสิบแปดคนละ 300,000 บาท รวมเป็นเงิน 35,400,000 บาท และให้จำเลยทั้งสองหยุดประกอบกิจการจนกว่าจะ ปรับปรุงแก้ไขไม่ให้มีการแพร่กระจายมลพิษเพื่อไม่ให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพและมีผลกระทบต่อ การอยู่อาศัยของโจทก์ทั้งหนึ่งร้อยสิบแปด

คำพิพากษา

จำเลยทั้งสองให้การขอให้ยกฟ้อง ระหว่างการพิจารณา โจทก์ที่ 7 ที่ 16 ที่ 34 ที่ 39 ที่ 45 ที่ 84 ที่ 107 และที่ 117 ถึงแก่ความตาย นายสรเสรีญ บุตรของโจทก์ที่ 7 นางนภิสา บุตรของโจทก์ที่ 16 นางสาวสมร บุตรของโจทก์ที่ 34 นางนลินี บุตรของโจทก์ที่ 39 นายชยากร บุตรของโจทก์ที่ 45 นายอัศวิน บุตรของโจทก์ที่ 84 นายมานพ บุตรของโจทก์ที่ 107 และนายพรชัย สามีของโจทก์ที่ 117 ยื่นคำร้องขอเข้าเป็นคู่ความแทน ศาลชั้นต้นมีคำสั่งอนุญาต ศาลชั้นต้นพิพากษาให้จำเลยที่ 1 ชำระค่าเสียหายให้แก่โจทก์ทั้งหนึ่งร้อยสิบแปด คนละ 150,000 บาท ให้จำเลยที่ 2 ชำระ ค่าเสียหายให้แก่โจทก์ทั้งหนึ่งร้อยสิบแปด คนละ 117,000 บาท กับให้จำเลยทั้งสองร่วมกันใช้ ค่าฤชาธรรมเนียมแทนโจทก์ทั้งหนึ่งร้อยสิบแปด โดยกำหนดค่าทนายความให้ 150,000 บาท

คำขออื่นนอกจากนี้ให้ยก จำเลยทั้งสองอุทธรณ์ ศาลอุทธรณ์ภาค 1 แผนกคดีสิ่งแวดล้อมพิพากษา ยืน แต่ให้จำเลยที่ 1 ใช้ค่าทนายความในศาลชั้นต้นแทนโจทก์ทั้งหนึ่งร้อยสิบแปด คนละ 3,000 บาท และให้จำเลยที่ 2 ใช้ค่าทนายความในศาลชั้นต้นแทนโจทก์ทั้งหนึ่งร้อยสิบแปด คนละ 3,000 บาท ให้จำเลยที่ 1 ใช้ค่าทนายความชั้นอุทธรณ์แทนโจทก์ทั้งหนึ่งร้อยสิบแปด คนละ 3,000 บาท และให้จำเลยที่ 2 ใช้ค่าทนายความชั้นอุทธรณ์แทนโจทก์ทั้งหนึ่งร้อยสิบแปด คนละ 3,000 บาท ค่าฤชาธรรมเนียมชั้นอุทธรณ์นอกจากนี้ให้เป็นพับ จำเลยทั้งสองฎีกา ศาลชั้นต้นมีคำสั่งรับเฉพาะฎีกาในปัญหาข้อกฎหมาย ระหว่างพิจารณาของศาลฎีกา โจทก์ที่ 9 ที่ 19 ที่ 47 ที่ 70 ที่ 72 ที่ 75 และที่ 100 ถึงแก่ความตาย นายละเอียด บุตรของโจทก์ที่ 9 นางศิริพร ภริยาของโจทก์ที่ 19 นายภูมินทร์ บุตรของโจทก์ที่ 47 นายสถาพร บุตรของโจทก์ที่ 70 นางเฉลิม ภริยาของโจทก์ที่ 72 นางสาวบังอร บุตรของโจทก์ที่ 75 และนายภุชงค์ บุตรของโจทก์ที่ 100 ยื่นคำร้องขอเข้าเป็น คู่ความแทน ศาลฎีกามีคำสั่งอนุญาต ศาลฎีกาแผนกคดีสิ่งแวดล้อมวินิจฉัยว่า คดีนี้ต้องห้ามฎีกาใน ปัญหาข้อเท็จจริง ในการวินิจฉัยปัญหาข้อกฎหมาย ศาลฎีกาจำต้องถือตามข้อเท็จจริงที่ ศาลอุทธรณ์ภาค 1 ได้วินิจฉัยจากพยานหลักฐานในสำนวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความ แพ่ง มาตรา 238 ประกอบมาตรา 247 (เดิม) ที่ใช้บังคับแก่คดีนี้ ซึ่งศาลอุทธรณ์ภาค 1 พึง ข้อเท็จจริงมาว่า โจทก์ทั้งหนึ่งร้อยสิบแปดเป็นประชาชนที่อาศัยอยู่ในหมู่ที่ 2 หมู่ที่ 3 หมู่ที่ 4 และหมู่ที่ 9 ตำบลหัวไผ่ อำเภอเมืองอ่างทอง จังหวัดอ่างทอง เป็นเจ้าของและผู้ครอบครองหรือ ใช้ประโยชน์ในที่ดินเพื่อประกอบอาชีพเกษตรกรรมและการเลี้ยงสัตว์ในท้องที่ดังกล่าว จำเลยที่ 1 ประกอบกิจการโรงงานผลิตเส้นใยธรรมชาติและเส้นใยสังเคราะห์ซึ่งมีการใช้สารเคมีใน กระบวนการผลิต ทำให้เกิดก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์และก๊าซไฮโดรเจนซัลไฟด์หรือก๊าซไข่เน่า ส่วน จำเลยที่ 2 ประกอบกิจการโรงงานผลิตผงคาร์บอนแบล็ค โรงงานของจำเลยทั้งสองตั้งอยู่ห่างกัน ประมาณ 500 เมตร อยู่ในย่านที่พักอาศัยมีบ้านเรือนของโจทก์ทั้งหนึ่งร้อยสิบแปดตั้งอยู่ในรัศมีไม่ เกิน 1 กิโลเมตร เกิน 1 กิโลเมตร แต่ไม่เกิน 1 กิโลเมตรครึ่ง และเกิน 1 กิโลเมตรครึ่งขึ้นไป ตามลำดับ ในระหว่างการประกอบกิจการมีก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ กับก๊าซไฮโดรเจนซัลไฟด์ แพร่กระจายออกมาจากโรงงานของจำเลยที่ 1 สามารถรับรู้ได้จากกลิ่นที่เกิดขึ้น และมีผงคาร์บอน แบล็คแพร่กระจายออกมาจากโรงงานของจำเลยที่ 2 สามารถเห็นได้จากคราบสีดำที่จับตัว เปรอะเปื้อนบนอุปกรณ์ข้าวของเครื่องใช้และภายในบริเวณบ้านเรือนของโจทก์ทั้งหนึ่งร้อยสิบแปด ลักษณะตามภาพถ่าย ก๊าซและผงดังกล่าวสามารถลอยและรวมตัวอยู่กับอากาศที่โจทก์ทั้งหนึ่งร้อย สิบแปดหายใจเข้าสู่ร่างกายได้ มีปัญหาต้องวินิจฉัยประการแรกตามฎีกาของจำเลยที่ 1 ว่า ค่าฟ้อง ของโจทก์ทั้งหนึ่งร้อยสิบแปดเคลือบคลุมหรือไม่ เห็นว่า ข้อเท็จจริงตามที่ปรากฏในคำฟ้อง เป็นเรื่องที่โจทก์ทั้งหนึ่งร้อยสิบแปดกล่าวหาว่าจำเลยทั้งสองประกอบกิจการโรงงานอุตสาหกรรม ในเครือเดียวกัน เมื่อปี 2521 จำเลยที่ 1 ขออนุญาตประกอบกิจการโรงงานทอผ้า ส่วนจำเลยที่ 2 ประกอบกิจการผลิตผงคาร์บอนแบล็ค และในการประกอบกิจการดังกล่าวทำให้เกิดมลพิษก๊าซเสีย จากโรงงานของจำเลยที่ 1 และมลพิษผงคาร์บอนแบล็คจากโรงงานของจำเลยที่ 2 แพร่กระจายใน ชุมชนที่อยู่อาศัยหมู่ที่ 2 หมู่ที่ 3 หมู่ที่ 4 และหมู่ที่ 9 ซึ่งโจทก์ทั้งหนึ่งร้อยสิบแปดอาศัยอยู่ เป็นเหตุให้โจทก์ทั้งหนึ่งร้อยสิบแปดและชาวบ้านในหมู่บ้านดังกล่าวได้รับความเสียหายแก่สุขภาพ อนามัยจากการสูดดมก๊าซและผงคาร์บอนดังกล่าว โดยโจทก์ทั้งหนึ่งร้อยสิบแปดขอคิดค่าเสียหาย แก่สุขภาพอนามัยคนละ 200,000 บาท และค่าเสียหายเพื่อคุณภาพชีวิตอีกคนละ 100,000 บาท ขอให้บังคับจำเลยทั้งสองร่วมกันใช้ค่าเสียหายแก่โจทก์ทั้งหนึ่งร้อยสิบแปดคนละ 300,000 บาท

ดังนี้ จำเลยที่ 1 ย่อมเข้าใจได้อยู่แล้วว่า โจทก์ทั้งหนึ่งร้อยสิบแปดฟ้องขอให้จำเลยที่ 1 รับผิดชอบจากการแพร่กระจายของมลพิษที่เกิดจากการประกอบกิจการของจำเลยที่ 1 ก่อให้เกิดความเสียหายแก่สุขภาพอนามัยของโจทก์ทั้งหนึ่งร้อยสิบแปด และการแพร่กระจายของมลพิษดังกล่าวเกิดขึ้นในช่วงเวลาที่มีการดำเนินกระบวนการผลิตภายในโรงงานตามวันและเวลาที่โรงงานของจำเลยที่ 1 เปิดทำการนั่นเอง ซึ่งเป็นการก่อให้เกิดความเสียหายที่ต่อเนื่องกันตลอดมา ถือได้ว่าคำฟ้องของโจทก์ทั้งหนึ่งร้อยสิบแปดได้แสดงโดยชัดแจ้งซึ่งสภาพแห่งข้อหา คำขอบังคับ ทั้งข้ออ้างที่อาศัยเป็นหลักแห่งข้อหาเช่นนั้น ชอบด้วยประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 172 วรรคสอง แล้ว ฎีกาข้อนี้ของจำเลยที่ 1 ฟังไม่ขึ้น มีปัญหาต้องวินิจฉัยประการต่อไปตามฎีกาของจำเลยที่ 2 ว่า การที่ศาลอุทธรณ์ภาค 1 ไม่รับวินิจฉัยอุทธรณ์ของจำเลยที่ 2 ที่อุทธรณ์ว่าผงดคาร์บอนแบล็คไม่ใช่ "มลพิษ" เป็นการชอบหรือไม่ เห็นว่า คดีนี้โจทก์ทั้งหนึ่งร้อยสิบแปดฟ้องว่า โรงงานของจำเลยที่ 2 ทำให้เกิดการแพร่กระจายของมลพิษอันได้แก่ผงดคาร์บอนแบล็ค ทำให้โจทก์ทั้งหนึ่งร้อยสิบแปดได้รับความเสียหายแก่สุขภาพอนามัยและคุณภาพชีวิต จำเลยที่ 2 มิได้ให้การโต้เถียงโดยชัดแจ้งว่าผงดคาร์บอนแบล็คดังกล่าวไม่ใช่มลพิษ กลับให้การยอมรับว่าโรงงานของจำเลยที่ 2 มีปัญหาในการก่อให้เกิดการแพร่กระจายของผงดคาร์บอนแบล็คในชุมชนที่โจทก์ทั้งหนึ่งร้อยสิบแปดอาศัยอยู่หลายครั้งจริง โดยกล่าวอ้างทำนองว่าเป็นเหตุสุดวิสัยและได้ตกลงชดเชยค่าเสียหายให้แก่โจทก์ทั้งหนึ่งร้อยสิบแปดกับชาวบ้านที่ได้รับผลกระทบแล้ว เช่นนี้ย่อมถือไม่ได้ว่าจำเลยที่ 2 ได้ให้การต่อสู้คดีว่าผงดคาร์บอนแบล็คไม่ใช่มลพิษไว้ด้วย ที่ศาลอุทธรณ์ภาค 1 ไม่รับวินิจฉัยอุทธรณ์ข้อนี้ของจำเลยที่ 2 โดยเห็นว่าเป็นข้อที่ไม่ได้ยกขึ้นว่ากันมาแล้วโดยชอบในศาลชั้นต้น ต้องห้ามมิให้อุทธรณ์ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 225 วรรคหนึ่ง จึงชอบแล้ว ฎีกาข้อนี้ของจำเลยที่ 2 ฟังไม่ขึ้น มีปัญหาต้องวินิจฉัยประการสุดท้ายตามฎีกาของจำเลยทั้งสองว่า คำพิพากษาศาลอุทธรณ์ภาค 1 ที่บังคับให้จำเลยทั้งสองรับผิดชอบชดเชยค่าเสียหายแก่โจทก์ทั้งหนึ่งร้อยสิบแปดชอบด้วยกฎหมายหรือไม่ โดยจำเลยทั้งสองฎีกาสรุ้ได้ว่า คดีนี้โจทก์ทั้งหนึ่งร้อยสิบแปดฟ้องเรียกค่าเสียหายจากการแพร่กระจายมลพิษของจำเลยทั้งสองมา 2 ส่วน คือ ค่าเสียหายแก่สุขภาพอนามัย และค่าเสียหายเพื่อคุณภาพชีวิตที่ก่อให้เกิดความเดือดร้อนรำคาญ ศาลชั้นต้นวินิจฉัยว่า โจทก์ทั้งหนึ่งร้อยสิบแปดไม่ได้รับความเสียหายแก่สุขภาพอนามัย เพียงแต่อาจเป็นเหตุให้ได้รับอันตรายแก่สุขภาพอนามัย ซึ่งไม่ใช่เงื่อนไขความรับผิดชอบที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 มาตรา 96 วรรคหนึ่ง แต่ศาลชั้นต้นกลับนำนิยาม คำว่า "สุขภาพ" และการกำหนดสิทธิของประชาชนในสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อสุขภาพตามพระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2550 มาตรา 3, 5 และพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 มาตรา 25 (1) (3) (4) มาปรับใช้แล้ว พิพากษาให้จำเลยทั้งสองรับผิดชอบชดเชยค่าเสียหายแก่โจทก์ทั้งหนึ่งร้อยสิบแปด และศาลอุทธรณ์ภาค 1 พิพากษายืน เป็นการไม่ชอบ นั้น เห็นว่า พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 มาตรา 96 วรรคหนึ่ง ได้บัญญัติเกี่ยวกับความรับผิดชอบที่แพ่งไว้ว่า "แหล่งกำเนิดมลพิษใดก่อให้เกิด หรือเป็นแหล่งกำเนิดของการรั่วไหล หรือแพร่กระจายของมลพิษอันเป็นเหตุให้ผู้อื่นได้รับอันตรายแก่ชีวิต ร่างกาย หรือสุขภาพอนามัย หรือเป็นเหตุให้ทรัพย์สินของผู้อื่น หรือของรัฐเสียหายด้วยประการใด ๆ เจ้าของหรือผู้ครอบครองแหล่งกำเนิดมลพิษนั้น มีหน้าที่ต้องรับผิดชอบชดเชยค่าสินไหมทดแทน หรือค่าเสียหายเพื่อการนั้น ไม่ว่าการรั่วไหลหรือแพร่กระจายของมลพิษนั้นจะเกิดจากการกระทำโดยจงใจ หรือประมาทเลินเล่อของเจ้าของหรือ

ผู้ครอบครองแหล่งกำเนิดมลพิษหรือไม่ก็ตาม..." ข้อเท็จจริงฟังเป็นยุติว่า ในกระบวนการผลิตของจำเลยที่ 1 มีก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ กับก๊าซไฮโดรเจนซัลไฟด์หรือก๊าซไข่เน่าแพร่กระจายออกมาจากโรงงานสามารถรับรู้ได้จากกลิ่นที่เกิดขึ้น และในกระบวนการผลิตของจำเลยที่ 2 มีผงคาร์บอนแบล็คแพร่กระจายออกมาจากโรงงานสามารถพบเห็นได้จากคราบสีดำที่จับตัวเปื้อนบนอุปกรณ์ข้าวของเครื่องใช้และภายในบริเวณบ้านเรือนของโจทก์ทั้งหนึ่งร้อยสิบแปดลักษณะตามภาพถ่าย ซึ่งก๊าซและผงดังกล่าวสามารถลอยและรวมตัวอยู่กับอากาศที่โจทก์ทั้งหนึ่งร้อยสิบแปดหายใจเข้าสู่ร่างกายได้ ดังนี้ ก๊าซเสียและผงคาร์บอนแบล็คดังกล่าว ย่อมเป็นมลพิษที่ก่อให้เกิดผลกระทบเป็นพิษภัยอันตรายต่อสุขภาพอนามัยของโจทก์ทั้งหนึ่งร้อยสิบแปดโดยตรง แม้ในทางพิจารณาโจทก์ทั้งหนึ่งร้อยสิบแปดไม่สามารถนำสืบถึงค่าเสียหายแก่สุขภาพอนามัยได้ชัดเจนก็หาใช่เป็นเรื่องที่โจทก์ทั้งหนึ่งร้อยสิบแปดไม่ได้รับความเสียหายแก่สุขภาพอนามัยไม่ ศาลย่อมมีอำนาจที่จะใช้ดุลพินิจกำหนดค่าเสียหายได้ตามพฤติการณ์ความร้ายแรงของการกระทำดังกล่าวได้ มิใช่เป็นการพิพากษาให้รับผิดในเชิงนามธรรมดังที่จำเลยทั้งสองกล่าวอ้าง ที่จำเลยทั้งสองฎีกาทำนองว่า โรงงานของจำเลยทั้งสองแพร่กระจายมลพิษไม่เกินค่ามาตรฐานที่กำหนดไว้ การที่ศาลล่างทั้งสองพิพากษาให้จำเลยทั้งสองรับผิดชอบใช้ค่าเสียหายแก่โจทก์ทั้งหนึ่งร้อยสิบแปดจึงไม่เป็นธรรมและส่งผลกระทบต่อการลงทุน นั้น เห็นว่า เมื่อข้อเท็จจริงฟังเป็นยุติว่าโรงงานของจำเลยทั้งสองแพร่กระจายมลพิษมีลักษณะเป็นก๊าซที่มองไม่เห็น และเป็นผงขนาดเล็กสามารถผสมรวมไปกับบรรยากาศโดยรอบ ถูกพัดพาลอยรวมไปในอากาศได้ไกล ยากที่โจทก์ทั้งหนึ่งร้อยสิบแปดซึ่งพักอาศัยอยู่ในชุมชนดังกล่าวจะหลีกเลี่ยงจากการสูดดมมลพิษได้ ดังนั้น ย่อมก่อให้เกิดพิษภัยเป็นอันตรายแก่สุขภาพอนามัยของโจทก์ทั้งหนึ่งร้อยสิบแปด แม้จะไม่เกิดอันตรายร้ายแรงโดยเฉียบพลันแต่เมื่อมีการสะสมมลพิษดังกล่าวเข้าสู่ร่างกายเป็นเวลานานย่อมส่งผลกระทบต่อสุขภาพอนามัยของโจทก์ทั้งหนึ่งร้อยสิบแปดเป็นธรรมดา จึงถือว่าโจทก์ทั้งหนึ่งร้อยสิบแปดได้รับอันตรายแก่สุขภาพอนามัยจากการกระทำของจำเลยทั้งสอง ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 96 วรรคหนึ่ง แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 แล้ว ที่จำเลยที่ 2 ฎีกาว่า โจทก์ทั้งหนึ่งร้อยสิบแปดและชาวบ้านในชุมชนที่เกิดเหตุได้ตกลงเรื่องค่าเสียหายกับจำเลยที่ 2 อันเป็นการทำสัญญาประนีประนอมยอมความกัน เป็นเหตุให้หนี้ระงับไปแล้วตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 850 จำเลยที่ 2 จึงไม่ต้องรับผิดอีกนั้น เห็นว่า ในข้อนี้ศาลล่างทั้งสองได้วินิจฉัยโดยแสดงเหตุผลประกอบไว้อย่างชัดเจนแล้วว่า เป็นเรื่องที่ชาวบ้านและโจทก์ทั้งหนึ่งร้อยสิบแปด ซึ่งได้รับผลกระทบจากมลพิษทำความตกลงกับจำเลยที่ 2 เพื่อยอมรับเงินเยียวยาในเบื้องต้นสำหรับการกระจายของผงคาร์บอนแบล็คแต่ละครั้งเท่านั้นซึ่งการประกอบกิจการของจำเลยที่ 2 มีลักษณะต่อเนื่องไม่มีกำหนดสิ้นสุด ย่อมไม่อาจถือว่าการตกลงรับเงินเยียวยาผลกระทบเพียงครั้งละ 1,000 บาท ถึง 2,000 บาท ต่อคน เป็นการตกลงยอมรับผลกระทบรวมถึงเหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้นในอนาคตด้วย จึงถือไม่ได้ว่าหนี้ระหว่างโจทก์ทั้งหนึ่งร้อยสิบแปดกับจำเลยที่ 2 ระงับไปแล้วด้วยการทำสัญญาประนีประนอมยอมความกัน คำวินิจฉัยส่วนนี้ของศาลล่างทั้งสองชอบด้วยเหตุผลแล้ว คำพิพากษาศาลฎีกาและคำพิพากษาศาลปกครองสูงสุดที่จำเลยทั้งสองยกขึ้นอ้าง ข้อเท็จจริงแตกต่างกับคดีนี้ ไม่อาจนำมาเทียบเคียงได้ ส่วนที่จำเลยทั้งสองฎีกาว่า โจทก์ทั้งหนึ่งร้อยสิบแปดซึ่งฟ้องให้จำเลยทั้งสองรับผิดตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 มาตรา 96 วรรคหนึ่ง ไม่มีสิทธิเรียกค่าสินไหมทดแทนเป็นค่าเสียหายต่อคุณภาพชีวิตต่างหากจากค่าเสียหายแก่สุขภาพอนามัยนั้น

ศาลฎีกาโดยมติที่ประชุมใหญ่ เห็นว่า การที่โจทก์ทั้งหนึ่งร้อยสิบแปดต้องสูญค้ำขาคาร์บอนไดออกไซด์และก๊าซไฮโดรเจนซัลไฟด์ซึ่งเป็นก๊าซพิษที่แพร่กระจายมาจากโรงงานของจำเลยที่ 1 และสูญค้ำขาผงคาร์บอนแบล็คจากโรงงานของจำเลยที่ 2 มาเป็นเวลานาน รวมทั้งต้องคอยทำความสะอาดบ้านเรือนและอุปกรณ์เครื่องใช้ภายในบ้านของโจทก์ทั้งหนึ่งร้อยสิบแปดเนื่องจากมีเขม่าผงดังกล่าวมาเกาะนั้น ย่อมทำให้โจทก์ทั้งหนึ่งร้อยสิบแปดต้องทนทุกข์ทรมานจิตใจจากการสูญค้ำขาพิษและจากการฟุ้งกระจายของเขม่าผงคาร์บอนแบล็ค ซึ่งก็จะส่งผลกระทบต่อการใช้คุณภาพชีวิตที่ดีในสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสมของโจทก์ทั้งหนึ่งร้อยสิบแปด จึงถือได้ว่าโจทก์ทั้งหนึ่งร้อยสิบแปดได้รับความเสียหายอย่างอื่นอันมิใช่ตัวเงินด้วย โดยเป็นความเสียหายอีกส่วนหนึ่งแยกต่างหากจากความเสียหายที่คำนวณเป็นเงินได้ เมื่อเป็นความเสียหายอย่างหนึ่ง และพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 มาตรา 96 วรรคหนึ่ง ไม่ได้บัญญัติไว้โดยชัดแจ้งว่าความเสียหายที่เจ้าของหรือผู้ครอบครองแหล่งกำเนิดมลพิษจะต้องรับผิดชอบผู้ที่ได้รับความเสียหายจากการรั่วไหลหรือแพร่กระจายของมลพิษมีเฉพาะความเสียหายที่เป็นตัวเงินเท่านั้น เจ้าของหรือผู้ครอบครองแหล่งกำเนิดมลพิษ ย่อมต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่มิใช่ตัวเงินด้วย โจทก์ทั้งหนึ่งร้อยสิบแปดจึงมีสิทธิเรียกค่าสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหายต่อคุณภาพชีวิตซึ่งเป็นความเสียหายอย่างอื่นที่มิใช่ตัวเงินได้ ที่ศาลล่างทั้งสองพิพากษาให้จำเลยทั้งสองรับผิดชอบค่าเสียหายแก่โจทก์ทั้งหนึ่งร้อยสิบแปดมานั้น ชอบแล้ว ฎีกาข้อนี้ของจำเลยทั้งสองฟังไม่ขึ้นเช่นกัน สำหรับปัญหาตามฎีกาข้ออื่นของจำเลยทั้งสองไม่จำต้องวินิจฉัย เพราะไม่ทำให้ผลคดีเปลี่ยนแปลงไป อนึ่ง โจทก์ทั้งหนึ่งร้อยสิบแปดยื่นฟ้องรวมมาเป็นคดีเดียวกัน การกำหนดค่าเสียหายความตามตาราง 6 ท้ายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง จึงต้องคิดคำนวณจากทุนทรัพย์ตามฟ้องทั้งคดี มิใช่คิดตามรายตัวโจทก์แต่ละคน และแม้จำเลยทั้งสองมิได้เป็นลูกหนี้ร่วม ศาลก็มีอำนาจใช้ดุลพินิจกำหนดให้จำเลยทั้งสองร่วมกันรับผิดชอบในค่าฤชาธรรมเนียมได้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 161 และ 162 ดังนั้นที่ศาลชั้นต้นใช้ดุลพินิจให้จำเลยทั้งสองร่วมกันใช้ค่าฤชาธรรมเนียมแทนโจทก์ทั้งหนึ่งร้อยสิบแปด โดยกำหนดค่าเสียหายรวม 150,000 บาท จึงชอบแล้ว ที่ศาลอุทธรณ์ภาค 1 พิจารณาให้จำเลยทั้งสองแยกกันใช้ค่าเสียหายในศาลชั้นต้นและชั้นอุทธรณ์ ชั้นศาลละ 3,000 บาท แก่โจทก์ทั้งหนึ่งร้อยสิบแปดตามรายคน เป็นผลให้จำเลยแต่ละรายต้องรับผิดชอบใช้ค่าเสียหายในศาลชั้นต้นและชั้นอุทธรณ์ เป็นเงินถึง 708,000 บาท กล่าวอีกนัยหนึ่งโจทก์ทั้งหนึ่งร้อยสิบแปดได้รับค่าเสียหายในศาลชั้นต้นและชั้นอุทธรณ์รวมเป็นเงินถึง 1,416,000 บาท ย่อมไม่เป็นธรรมแก่จำเลยทั้งสอง นอกจากนี้โจทก์ทั้งหนึ่งร้อยสิบแปดขณะคดีไม่เต็มตามฟ้อง ดังนั้น จึงเห็นสมควรให้จำเลยทั้งสองร่วมกันรับผิดชอบใช้ค่าฤชาธรรมเนียมในศาลชั้นต้นตามจำนวนทุนทรัพย์เท่าที่โจทก์ทั้งหนึ่งร้อยสิบแปดขณะคดี พิจารณาแก่เป็นว่า ให้จำเลยทั้งสองร่วมกันใช้ค่าฤชาธรรมเนียมในศาลชั้นต้นแทนโจทก์ทั้งหนึ่งร้อยสิบแปด เฉพาะค่าขึ้นศาลให้ใช้แทนตามจำนวนทุนทรัพย์เท่าที่ขณะคดี โดยกำหนดค่าเสียหายรวม 150,000 บาท และให้จำเลยทั้งสองร่วมกันใช้ค่าเสียหายในชั้นอุทธรณ์แก่โจทก์ทั้งหนึ่งร้อยสิบแปดรวม 50,000 บาท สำหรับค่าฤชาธรรมเนียมในชั้นฎีกาให้เป็นพับ นอกจากนี้ที่แก้ให้เป็นไปตามคำพิพากษาศาลอุทธรณ์ภาค 1

องค์คณะ

พิชัย เพ็งผ่อง · ชัยเจริญ ดุษฎีพร · อรุณ เรืองเพชร

